

- университете и его заведениях, от основания ун-та до 1859 года. составленные при содействии профессоров и чиновников ун-та, помощника попечителя Харьковского учебного округа К. Фойгтом. – Х. : В унив. тип., 1859. – 1272 с.
3. Микитюк О. М. Теорія і практика організації науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах освіти України в ХІХ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. педаг. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / О. М. Микитюк. – К., 2004. – 42 с.
 4. Историко-филологический факультет Харьков. ун-та за первые 100 лет его существования (1805–1905); под ред. М. Г. Халанского и Д. И. Багаля; предисл. Т. Г. Павловой. – Х : Сага, 2007. – 45, 168, 390, XII, 91 с. – репринтне вид. 1908 р.
 5. Прокопенко Л. Л. Кадровий склад викладачів Катеринославської гімназії в першій половині ХІХ ст. / Л. Л. Прокопенко // Наддніпрянська Україна: Історичні процеси, події, постаті. Зб. наук. праць. – Вип. 8 Дніпропетровськ, 2010. – С. 278–286.
 6. Редин Е. Харьков как центр художественного образования юга России / Е. Редин. – Х. : Тип. Губерн. правл., 1894. – 36 с.
 7. Историко-филологический факультет Харьков. Ун-та за первые сто лет его существования (1805–1905). Под. ред. М. Г. Халанского и Д. И. Багаля. – Х : Сага, 2007. – 45, 168, 390, XII, 91 с.

*Микола Черноус
(Київ, Україна)*

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В МИСТЕЦЬКИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

*«Учіться, брати мої,
Думайте, читайте,
І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь».*

Т.Г. Шевченко

*«Освіта – найвеличніше з усіх земних благ,
але тільки тоді, коли вона найвищої якості».*
Д.Р. Кіплінг

Стратегічним завданням Болонського процесу є формування Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), що ґрунтується на спільності принципів функціонування систем вищої освіти країн-учасниць. Цей термін, як правило, інтерпретується як процес конвергенції (узгодження) Європейських систем вищої освіти відповідно до низки Декларацій, підписаних міністрами, що відповідають за вищу освіту (Париж, 1998; Болонья, 1999; Прага, 2001; Берлін, 2003; Берген, 2005; Лондон, 2007...).

Необхідно зазначити, що Болонський процес перебуває в постійному розвитку. Підтвердженням цього є те, що у Болонській декларації (1999 р.) було зазначено шість цілей щодо формування ЄПВО: **дворівнева система підготовки фахівців з вищою освітою (бакалавр-магістр); запровадження академічних кредитів Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС-ECTS); забезпечення якості вищої освіти; сприяння мобільності суб'єктів навчального процесу; гарантія працевлаштування випускників на європейському ринку праці; забезпечення привабливості вищої освіти Європи.**

На Конференції міністрів освіти європейських країн, відповідальних за сферу

вищої освіти, що відбулася 19-20 травня 2005 року в Бергені (Норвегія), Україна приєдналася до Болонського процесу і стала повноправним його учасником.

Приєднання нашої держави до Болонського процесу є незаперечним фактом міжнародного визнання системи вищої освіти України.

Це зобов'язувало нашу країну, в першу чергу, завершити модернізацію та реформування вищої освіти до 2010 року.

Тому інтеграція вищої та післядипломної професійної освіти в європейські та світові освітні структури за умови збереження й розвитку досягнень і традицій вищої національної школи – це один із принципів розвитку освітньої політики України.

Така інтеграція передбачає модернізацію та реформування системи вищої освіти, основною метою якої є формування потенціалу достатнього для підготовки кваліфікованого спеціаліста відповідного рівня і профілю, конкурентоспроможного на ринку праці, що володіє арсеналом інформаційно-комунікативних технологій на рівні світових стандартів, здатний до постійного професійного росту, мобільності, сповідує і демонструє інноваційну та творчу активність.

У багатьох європейських документах стосовно організації університетської освіти в ЄПВО зазначається, що Болонський процес – це не єдина уніфікована система освіти, а об'єднання 46-ти національних систем, що розвиваються відповідно до спільно погоджених принципів.

Тому модернізація та реформування вітчизняної вищої освіти здійснюється у двох площинах:

- національної стратегії соціально-економічного розвитку України;
- європейської співпраці та інтеграції вищої освіти України в ЄПВО.

Це вимагає подальших колективних зусиль щодо забезпечення відповідності вітчизняної вищої освіти європейським нормам та стандартам з метою успішного входження до ЄПВО як рівноправного партнера.

Таким чином, одним із основних завдань вищої освіти України впродовж останніх десяти-дванадцяти років є інтеграція у європейський освітній простір. І зараз вищі навчальні заклади держави намагаються повноцінно реалізувати передбачену Болонською декларацією систему академічних кредитів, аналогічну ECTS (Європейська кредитно-трансферна система). Саме її розглядають як засіб підвищення мобільності студентів при переході з однієї навчальної програми на іншу, включно з програмами післядипломної освіти.

За задумом авторів декларації кредитно-трансферна система повинна стати багатоцільовим інструментом визнання та мобільності, засобом реформування навчальних програм, а також сприяти узгодженню і передачі відпрацьованих кредитів вищим навчальним закладам інших країн. Визначення змістових модулів навчання з кожної дисципліни, узгодження кредитних систем оцінювання досягнень студента має стати основою для вирішення ще однієї, задекларованої в Болоньї, мети – створення умов для вільного переміщення студентів, викладачів, менеджерів освіти та дослідників теренами Європи.

Але яким зараз є реальний стан впровадження кредитно-модульної системи у державних мистецьких вищих навчальних закладах України, варто було би проаналізувати відверто і неупереджено, зважаючи на те, що входженню у європейський освітній простір альтернативи немає. Все не так просто у мистецькій освіті та дизайн-освіті, зокрема, з етнічними і фаховими засадами формування мистецьких професійних якостей.

Рішенням колегії Міністерства освіти і науки України від 24.04.03. за №5/5-4 був затверджений «Перелік необхідних умов для запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації». Серед переліку всіх умов варто зупинитись на досить визначальних і

доленосних.

1. «Наявність структурно-логічних схем підготовки фахівців за усіма напрямками та спеціальностями».

На той час «Мистецтво» за освітньо-кваліфікаційним кодуванням зазначалось як напрям підготовки, а не галузь знань. Що стосується структурно-логічних схем підготовки фахівців, то вони давно розроблені й використовуються протягом багатьох років у всіх вишах мистецького спрямування. На сьогодні кожний вітчизняний спеціалізований мистецький вищий навчальний заклад і спеціалізовані кафедри інших, не мистецьких вишів здійснюють підготовку фахівців за певними мистецькими напрямками підготовки, спільної галузі знань – «Мистецтво».

Інша справа – це спеціальності та спеціалізації (напрями підготовки та профільні дефініції). Галузь знань 0202 «Мистецтво» об'єднує в собі різні напрями підготовки: образотворче та декоративно-прикладне мистецтво; реставрацію творів мистецтва; дизайн; театральне мистецтво; хореографію; кіно і телемистецтво; музичне мистецтво та музичну педагогіку і виховання.

Очевидно зрозуміло, що не може бути єдиної структурно-логічної схеми підготовки для живописця і танцюриста, для театрала і дизайнера, хоча всі вони навчаються в одній спільній галузі знань – «Мистецтво». А якщо проаналізувати фахові особливості кожної дефініції (спеціалізації) будь-якого напрямку підготовки, то взагалі специфічні розбіжності такі, що у рамках кожного окремого напрямку підготовки принципово важко знайти блок чи модуль, який був би універсальним для усіх в однаковій мірі. У музичному мистецтві – соліст або виконавець оркестру народних інструментів, у хореографії – артист балету або танцюрист ансамблю народного танцю, в образотворчому мистецтві – живописець або скульптор, графік або мистецтвознавець, у дизайні – дизайнер середовища або дизайнер-графік, індустріальний (промисловий) дизайнер або дизайнер одягу – галузь знань одна, навіть напрям підготовки можливо один, а виховувати професійні якості майбутніх митців потрібно різноманітні, а інколи й зовсім різні.

Вивчення проблем і практичні експериментальні дослідження свідчать, що подібна стандартизація творчого навчального процесу нівелює головну мету мистецьких навчальних закладів і, зокрема, щойно запроваджених мистецьких напрямів підготовки в інших, не мистецьких вишах – виховання високопрофесійної творчої особистості. Мабуть варто прислухатися і з порозумінням ставитися до певного скепсису досвідчених корифеїв мистецтва, але тяжіючих до традиційної академічної мистецької освіти.

У більшості своїй вони не проти сучасних навчальних технологій, але просто не знаходять можливих позитивних засобів пристосування кредитно-модульної системи до класичної, академічної мистецької освіти. Доречно відмітити, що ця проблема є складною не лише для вітчизняних мистецьких вишів – ті ж самі труднощі постають також і в Європі, і саме у мистецькій освіті.

2. «Запровадження модульної системи організації навчального процесу, системи тестування та рейтингового оцінювання знань студентів».

Обговорення системи тестування в мистецьких навчальних закладах є багаторічною темою дискусій і суперечок між міністерськими посадовцями та викладачами-практиками. Уміння та навички фахівця з образотворчого мистецтва чи хореографії не такі очевидно підхожі для випробування за тестами, як теоретичні знання, тому тести і процеси тестування викликають певну антипатію у викладачів фахових мистецьких дисциплін. Наприклад, теоретичну частину фахової навчальної дисципліни студент може скласти на «відмінно», а якщо запропонувати йому зробити практичну музичну або творчу композиційну вправу, часто виявляється, що рівень теоретичної підготовки не завжди гарантує високопрофесійні творчі здатності та практичну, виконавську майстерність митця. Саме митця – нехай ще молодого, але

спроможного творчо і практично створювати, а не тільки теоретично обґрунтовувати свій мистецький художній, музичний, театральний або дизайнерський витвір. Життєвий досвід мистецтва вже знає таких, вибачте, фахівців-теоретиків.

3. «Організація навчального процесу на базі програм навчання, які формуються як набір залікових кредитів, що передбачає певний відхід від традиційної схеми «навчальний семестр – навчальний рік, навчальний курс».

Педагогічна практика свідчить, що програми навчання з фахових мистецьких дисциплін досить складно формалізуються у «набір залікових кредитів» через те, що виховуючи творчу особистість, враховуються не загальні, посередні показники, а індивідуальні професійні якості конкретної особистості. А ще до того ж, багато мистецьких спеціальностей потребують саме колективних і не завжди індивідуальних форм навчання.

Від тенора не можна вимагати виконання басової партії, а від скульптора – живописного твору. З іншого боку, підготовка висококваліфікованого фахівця з кожної окремої мистецької дисципліни вимагає від нього знань відразу комплексу навчальних дисциплін – рисунку та академічного живопису, основ композиції, теорії та історії мистецтв, перспективи, нарисної геометрії, пластичної анатомії, кольорознавства, формотворення, комплексного проектування та інших. А у підсумку фахової підготовки це віддзеркалюється у кінцевому результаті – творі образотворчого мистецтва, дизайну, театральній виставі, сольному або хоровому, оркестровому концерті тощо.

Саме тому важко уявити собі відхід від традиційної класичної схеми «навчальний семестр – навчальний рік, навчальний курс» без підведення підсумків, результатів комплексу попередніх пропедевтичних заходів. Уявіть собі театральну виставу, коли кожен артист трупи на «відмінно» здав свої ролі, тобто кредити, а вистави, остаточного результату немає – вистава не відбулася, бо не було головного – часу для колективних занять з гармонізованого узгодження твору в цілому.

4. «Введення граничного терміну навчання за програмою навчання, включаючи граничний термін бюджетного фінансування».

Відомо звичайно, що будь-яке бюджетне фінансування зацікавлене у скороченні термінів навчання для заощадження власних витрат, але ця позиція має сенс у випадку інтенсифікації одержання теоретичних знань окремим студентом. У мистецькій освіті фактор часу має принципове значення для здобуття умінь та закріплення навичок. Для оволодіння мистецькими навичками окрім бажання і старання необхідні практичні, досить складні та тривалі творчі заняття і практичні вправи, неабиякий тренінг, а намагання якомога скоріше завершити навчання призводить, частіше за все, до негативного результату – заощадження на терміні навчального часу перетворюється на марнотратство, низьку якість підготовки фахівців за будь-яким напрямом підготовки, галузі знань «Мистецтво» і дизайнерів, зокрема, та досить сумнівну конкурентоспроможність митця на ринку праці, як результат подібного «заощадження».

5. «Дозвіл Міністерства освіти і науки України на частковий відхід від галузевих стандартів вищої освіти (для напрямів і спеціальностей, для яких вони затверджені)».

Тут також є проблема. Традиційно у вищих мистецьких навчальних закладах навчання тривало шість років. Тобто за галузевими нормативами навчальний процес тривав п'ять років, а за шостий рік студент проходив відповідну фахову практику і виконував дипломний проект (роботу).

Треба відзначити, що дипломні роботи відомих живописців, графіків, скульпторів дійсно були і повинні бути творами мистецтв – варто згадати дипломні роботи художників, наприклад, В.Чеканюка, Г.Мелехова, В.Пузиркова і багатьох-багатьох інших, які увійшли до скарбниці національного образотворчого мистецтва і

зберігаються в найкращих музеях держави. Архітектурні та дизайнерські дипломні проекти, перш за все, повинні бути досконало готовими до реального впровадження у життя, маючи високе призначення – створення і покращення комфортності побутових та виробничих умов життя і діяльності людини.

Саме не державна атестація чи випускна робота, яку виконують студенти інших вишів, інших спеціальностей задля отримання диплому певного освітньо-кваліфікаційного рівня (бакалавра, спеціаліста, магістра), передбаченого ступеневою освітою, а створення повноцінно завершеного, високопрофесійного художнього твору, або комплексного дизайнерського проекту – є обов'язковою складовою мистецької освіти.

Певний час Міністерство освіти і науки України визначало категоричний термін навчання: за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» – 4 роки навчання, а «спеціаліст-магістр» на базі «бакалавра» - 1 рік. При цьому взагалі не йшла мова про створення дипломного проекту і про те, що на його комплексну розробку, наукові дослідження та апробацію за темою проекту потрібний відповідний час. Якимось так сталося, що в Законі про вищу освіту взагалі навіть не згадувалися мистецькі навчальні заклади та їх специфічні особливості, хоча ще в Постанові Кабінету Міністрів за №65 від 20 січня 1998 року «Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)» відокремлювалися вищі навчальні заклади мистецького спрямування, в яких термін навчання був збільшений, порівняно з класичними гуманітарними та технічними навчальними закладами.

З пропозиціями щодо проблем запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу в мистецьких закладах освіти свого часу (2005-2006 р.) звертались до Інституту змісту і методів навчання МОН України: Харківська державна академія дизайну і мистецтв та Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука. Нас звичайно вислухали та мабуть не почули.

Але варто зазначити, що сьогодні Міністерство освіти і науки України, запроваджуючи оновлений Закон України про освіту, реально приступає до конструктивних позитивних змін у цьому питанні.

6. «Розроблення індивідуальних графіків навчального процесу з урахуванням кредитно-модульної системи організації навчального процесу».

Особливістю навчального процесу мистецьких вищих навчальних закладів завжди було поєднання колективних (групових) та індивідуальних занять. Але у такому вигляді, як його, тобто індивідуальний графік, представляють автори кредитно-модульної системи, ставиться під сумнів можливість взагалі навчання мистецтву. Для прикладу можна взяти танцювальний клас, коли одночасно в заняттях беруть участь два десятки студентів. Заняття проводить балетмейстер-педагог та акомпаніатор. Так от за задумом авторів кредитно-модульної системи, студент разом із куратором по кредитно-модульній системі повинен скласти індивідуальний графік, де як правило, більша частина навчального часу займає самостійна робота і за межами навчального семестру, без колективних (групових) занять студент повинен набрати свої індивідуальні кредити. Таке ж саме спостерігається і у живописців, скульпторів, дизайнерів та у будь-кого за певними напрямками підготовки, галузі знань «Мистецтво».

Чи може живописець, скульптор, дизайнер або реставратор набрати свої кредити за межами аудиторії-майстерні, без роботи з демонстраторами пластичних поз, що завжди ставляться для навчальної групи і завдання виконується впродовж певного, методично обґрунтованого та достатньо тривалого часу?

З іншого боку, чи можна сприймати колективні (групові) практичні заняття як лекційні, коли викладач проводить індивідуальну роботу комбінованого заняття, аналізуючи роботу над завданням персонально кожного студента, обговорює наочно, як приклад, успіх чи недолік у виконанні того чи іншого елемента роботи його сусіда?

Індивідуальна робота в мистецькій освіті – це не лише робота викладача окремо з кожним студентом, а перш за все, – гармонійне поєднання колективної та персональної, особистісної форм виховання.

Більше того, деякі види практичних творчих занять зі спеціальних дисциплін можливі виключно лише за колективними формами, зокрема, освоєння творчого методу колективного пошуку дизайнерського концептуального вирішення об'єкту проектування – «мозковий штурм», «мозкова атака» тощо.

Все це свідчить про нагальну потребу глибокого вивчення доцільності прийняття принципової позиції болонської системи: запровадження індивідуального графіка (плану) навчального процесу, скасування понять «навчальний семестр», «навчальний курс», «навчальна група» тощо, перш ніж запроваджувати її до класичної мистецької національної освіти України.

7. «Зарахування на навчання до вищого навчального закладу здійснюється тільки за напрямами підготовки».

Думається, що автори цієї тези мали на меті довести, що згідно з Болонською декларацією, студенти різних навчальних закладів мають право продовжувати освіту або переходити з одного навчального закладу до іншого тільки у межах певного напрямку підготовки. Задекларувати право ще не означає надати реальну можливість. Декларація – не закон і не канон досконалості освітнього простору, а лише офіційне проголошення намірів і принципів діяльності.

Дійсно, якщо порівняти напрями підготовки (галузі знань), наприклад, «Будівництво» і «Медицина», то безумовно перехід чи продовження навчання можливе лише в одному з цих напрямів – настільки очевидна різниця у напрямках і галузях. Але у напрямках підготовки, галузі знань «Мистецтво», різниця навіть у межах одного напрямку підготовки така суттєва, що перехід або продовження навчання, наприклад, художника-графіка або скульптора на живописця виглядає достатньо проблематичним, а головне, який сенс здобувати універсальність професійної діяльності тому, кому Богом даровано мати свій неповторний мистецький хист?

Головна мета вищої класичної мистецької освіти – виховання художньої індивідуальності, самобутньої та неповторної творчої особистості, але парадокс і полягає у тому, що диплом фахівцеві певного виду мистецтва видається не за абстрактні «творчі здібності» або «талант», а за набуття високих професійних знань і умінь, згідно з відповідними державними критеріями та нормативами шляхом експертних оцінок у конкретному напрямі творчої мистецької діяльності. Не знає ще світова практика такого, щоб диплом видавався одночасно за музичні та, наприклад, хореографічні досягнення разом з кваліфікацією живописця чи скульптора.

А між іншим, практика запровадження кредитно-модульної системи вже надає життєві приклади, коли після отримання диплому бакалавра в одному навчальному закладі, випускник претендує на продовження навчання за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліст-магістр в іншому виші, наполягаючи на тому, що він вже отримав диплом саме з певного напрямку підготовки, галузі знань «Мистецтво», не зважаючи на те, що навчався він зовсім за іншою спеціальністю та іншими програмами у фахівців зовсім іншої кваліфікації. Але все це і є специфіка класичної мистецької освіти, яка створює власне неповторне культурне і освітнє середовище, назва якому – національна мистецька Школа.

Історичні факти мають, звичайно, і виняткові приклади. Геній доби Високого Відродження – Леонардо да Вінчі, водночас був живописцем і графіком, скульптором і архітектором, вченим та інженером, художником-практиком і мистецтвознавцем, математиком і фізиком, філософом, винахідником і конструктором. Наш співвітчизник, всесвітньо відомий авіаконструктор, вчений, академік, заслужений діяч науки України, автор понад 60 типів транспортних літаків і планерів – Антонов Олег Костянтинович, від природи був обдарованим, талановитим художником. Можна назвати ще ряд таких

прикладів та, нажаль, це лише виняткові особистості.

У синтезованій професії дизайнера та дизайн-освіті, зокрема, кожна дефініція має свої суттєві відмінності щодо фахового творчого мислення і професійної діяльності хоча і відносяться всі до одного напрямку підготовки «Дизайн», галузі знань «Мистецтво». Таким чином, наприклад, дизайнер середовища не може бути дизайнером одягу і навпаки, адже у цих фахівців, перш за все, різні об'єкти проектування, а відповідно і різні категорії творчого мислення, різні проектні задачі, різний професійний інструментарій, матеріали формотворення тощо.

Останнім часом вигадується безмежна кількість «нових» різновидів дизайну. В усьому світі викристалізувалися лише три основні напрямки творчої діяльності дизайнерів: промисловий (індустріальний) дизайн, графічний дизайн та дизайн середовища з логічним розгалуженням всередині цих напрямків. В Україні сьогодні вільне, а вірніше свавільне тлумачення мистецтва дизайну породило досить дивні, по меншій мірі, напрямки та гілки «модного дизайну»: дизайн зачісок, дизайн візажу, дизайн стилю, дизайн нігтів та безліч інших. Не потрібно перекручувати заради некваліфіковано вигаданої моди сутність великого, історично сформованого, перукарського мистецтва і декоративної косметики та інших професій, штучно приєднуючи їх до дизайну, коли вже він став «таким модним». Водночас таке всенародне «визнання» наносить неабияку шкоду справжній сутності мистецтва дизайну.

Особливої уваги заслуговують ще деякі, «науково» вигадані, різновиди українського дизайну: екодизайн, ергодизайн, артдизайн і тому подібні. За таким «філософським» тлумаченням можемо додуматися називати класичний живопис «кольороживописом»?! Як живопис не може бути без кольору, так і твори дизайну не можуть бути без вирішення екологічних, ергономічних, естетичних, економічних, технологічних... аспектів і критеріїв. Екологія та ергономіка взагалі є невід'ємними, комплексними складовими будь-якого дизайнерського твору. Дехто пропонував окремо виділити спеціалізацію «дизайн віртуальної реальності», забувши доповнити... «з віртуальною заробітною платою». Щодо терміну «артдизайн», то це взагалі тавтологія, адже дизайн – це потужне мистецтво по своїй суті, це синтез мистецтв та інженерної творчості. Перефразовуючи відомий вислів польської народної мудрості, варто з цього приводу зауважити: «Що занадто, то не здорово».

8. «Наявність необхідного навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення кредитно-модульної системи організації навчального процесу».

Очевидно, що мабуть жодний навчальний заклад мистецького спрямування в Україні навіть на сьогодні повноцінно не забезпечений необхідними матеріалами для найшвидшого переходу до кредитно-модульної системи відповідно до Болонської декларації, а це і не дивно.

У документах, які були оприлюднені Міністерством освіти і науки щодо болонського процесу (рішення Колегії МОН України від 24.04.03. №5/5-4), йшлося про навчальні заклади типу європейських класичних або технічних університетів, але жодного рядка не було про гуманітарну чи мистецьку освіту; жодний навчальний мистецький заклад України не брав участі в експерименті, запровадженому Міністерством освіти і науки ще 2002 року. Тобто досвіду, який одержали класичні та технічні виші України, в мистецькій освіті немає та його і не могло бути.

Міністерство освіти і науки України директивно-вольовим методом впроваджувало, вимагаючи від усіх вишів, незалежно від напрямку та специфіки підготовки, безумовного застосування всіх складових кредитно-модульної системи, в тому числі й скорочення нормативних термінів навчання, тим самим ставлячи навчальні заклади мистецького спрямування у незручну ситуацію – начебто неспроможності чи небажання приєднатися до болонського процесу.

9. «Формування програм навчання усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів на основі освітньо-кваліфікаційних характеристик випускників та освітньо-професійних програм підготовки, які передбачають можливість зміни співвідношення обсягів кредитів освітньої та кваліфікаційної складових підготовки».

Ця вимога Міністерства освіти і науки також наводила на певні роздуми стосовно тези «...освітньо-кваліфікаційних рівнів на основі освітньо-кваліфікаційних характеристик випускників...». Всім відомо, що в Україні згідно всіх попередніх директивних документів того ж Міністерства освіти і науки, всі ОКХ розроблялись для трьох рівнів: бакалавра – спеціаліста – магістра. А щодо можливості зміни співвідношення обсягів кредитів освітньої та кваліфікаційної складових підготовки, постає питання – на чий розсуд і в яких межах?

Окремо варто зупинитись на питанні, яке мало би бути відображеним в одній із шести цілей щодо формування ЄПВО – забезпечення якості вищої освіти. **Досить важливим, чи навіть визначальним фактором цього питання є те, хто очолює і керує навчальним процесом у мистецьких навчальних закладах і спеціалізованих мистецьких підрозділах не мистецьких вишів?**

Коли це співаки, музиканти, композитори, актори, режисери, художники, архітектори, дизайнери або мистецтвознавці – тоді це закономірно, природно і правильно. Лише тоді треба сподіватися, що саме власний творчий потенціал керівників мистецького навчального закладу, фахове сприйняття і розуміння специфічних професійних аспектів підготовки митців відповідного напрямку, галузі знань «Мистецтво» визначають належну спроможність забезпечення високої якості мистецької освіти.

На жаль, не всі державні службовці це усвідомлюють та вважають, що можна призначати на керівні посади мистецьких вишів будь-кого, лише були би хорошими менеджерами. Для керівництва мистецьким навчальним закладом, навчальним процесом підготовки митців чи мистецьким навчальним підрозділом не достатньо бути хорошим менеджером, тим більше з іншої галузі професійної діяльності. Чи може хтось собі уявити, що авіаційним університетом керує професійний знаний співак, а консерваторію очолює заслужений металург, військовою академією керує народний артист балету, а медичний університет очолює народний художник чи професійний мистецтвознавець? Абсурд!!! Та, що стосується різновидів образотворчого мистецтва, а особливо дизайну, то в цій галузі, виявляється, сьогодні всі не просто великі знавці, а навіть законодавці.

Саме тому ще й сьогодні очолюють деякі мистецькі навчальні заклади і керують навчальним процесом професійні історики-архіваріуси, авіаційні інженери та медичні працівники, юристи і спортсмени, економісти, господарники і менеджери будь-якого фахового спрямування. Це відвертий і свідомий глум не лише над мистецькою вищою освітою, а й над самими такими посадовцями. Зокрема, дуже прикро і соромно, коли навіть намагання таких керівників брати участь в обговореннях та оцінюваннях виставкових творів мистецтва викладачів або мистецьких навчальних робіт студентів перетворюється на елементарну дилетантську демагогію, порівняно з професійним мистецтвознавчим дослідженням. Відповідно, таке ж саме сприйняття і розуміння професійної специфіки підготовки митців певного напрямку, галузі знань «Мистецтво» та забезпечення належної якості вищої мистецької освіти.

Навчальна, наукова та мистецька діяльність таких навчальних закладів здійснюється лише завдяки потужному якісному професорсько-викладацькому складу, адже це, як правило, високопрофесійні митці, члени творчих спілок, заслужені та народні художники, академіки Академії мистецтв України. А креатури, призначені за протекцією очолити мистецький навчальний заклад або керувати навчальним процесом посадовці, маючи наукові ступені технічних, медичних, юридичних та інших наук, але

не володіючи професійно мистецькими кваліфікаціями, виконують роль лише адміністративних чиновників, а інколи навіть таких собі, «святкових генералів». Та ще добре, що подібне явище – виняток, а не правило. Чи потрібна така практика для формування Європейського простору вищої освіти? Треба сподіватися, що на теренах європейського освітнього простору такої недолугості просто не може бути.

Незважаючи на всі негаразди та непорозуміння, нині продовжується формування та удосконалення національної мистецької освіти як цілісної системи послідовного багатоступеневого комплексу підготовки фахівців дизайну, декоративно-прикладного та ужиткового мистецтва, всіх різновидів образотворчого мистецтва, музичного, театрального, хореографічного і кіномистецтва. Якість дизайн-освіти, зокрема, залежить, в першу чергу, від логічної послідовності та безперервного циклу підготовки фахівців усіх різновидів дизайнерського мистецтва, дотримання нормативних термінів навчання, належного фахового керівництва навчальним процесом при достатньо високоякісному професорсько-викладацькому складі професійних мистецьких кадрів.

Сьогодні Міністерство освіти і науки України, запроваджуючи оновлений Закон України про освіту, реально приступає до конструктивних позитивних змін у цьому питанні, що вселяє оптимістичні надії. **Сутність Болонського процесу, шляхи оновлення і модернізації українських освітянських стандартів повинні запроваджуватися об'єктивно, із максимальним збереженням всього того національного позитиву і переваг, які напрацьовані вітчизняною системою освіти впродовж її історичного розвитку.**

ЛІТЕРАТУРА

1. Рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 24.04.2003 р. за №5/5-4.
2. Боднар О. «За» і «проти» європейського вектора розвитку дизайн-освіти в Україні / Вісн. Львів. акад. мистец. – Львів, 1999.– Спецвипуск.–С.177-181.
3. Бойчук О.В. Мистецтво дизайну та навчальний процес // Художня освіта в Україні. Сучасний стан, проблеми розвитку. – К. : 1998. – С. 67-69.
4. Болонський процес: головні принципи та шляхи структурного реформування вищої освіти України / Згуровський М. З. – К., 2006.
5. Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи / Уклад. Бех В.П., Маліновський Ю. Л. – К., 2005. (НПУ на замовл. «Освіта України»).
6. Вища освіта в Україні і Болонський процес: Навч. пос. / За ред. В.Г. Кременя. Авторський колектив: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І.І. Бабин. – К.: Освіта, 2004. – 384 с.
7. Даниленко В.Я. Дизайнерська освіта України у Європейському контексті // Вісн. Львів. акад. мистец. – Львів, 1999. – Спецвипуск. – С. 173-177.
8. Даниленко В.Я. Дизайн України у світовому контексті художньо-промислової культури. – Х. : Колорит, 2005. – 244 с.
9. Художня освіта в Україні. Сучасний стан, проблеми розвитку: Матеріали науково-практичної конференції / Академія мистецтв України, Національна спілка художників України, Міжнародний фонд «Відродження». Керівник програми: Президент Академії мистецтв України, академік А. В. Чебикін. – К.: ЕММА, 1998. – 96 с.
10. Чебикін А. В. Художня освіта в Україні ХХІ століття (культуро-творчий аспект) // Діалог культур: Україна у світовому контексті. Художня освіта: Зб. наук. праць / Упоряд. і відп. ред. С. О. Черепанова. Вип. 5. – Львів: Світ, 2000. – С. 30-39.